

Mgr. MARIE BENEŠOVÁ
MINISTRYNĚ SPRÁVEDLNOSTI ČR

Praha 11. srpna 2023
Č.j. MSP-753/2020-ODKA-SPZ/5
Počet listů: 4

Nejvyšší soud
Burešova 20
657 37 Brno

Obviněný Š. F. – stížnost pro porušení zákona

Přílohy: kopie spisového materiálu Vojenského ústředního archivu v Praze ve věcech
Krajského vojenského soudu v Brně sp. zn. Ktr 413/48 a sp. zn. Ktr 39/48

Podle § 266 odst. 1 trestního řádu ve spojení s § 30 odst. 2 *per analogiam* zákona č. 119/1990
Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, podávám ve prospěch obviněného Š. F.

stížnost pro porušení zákona

proti usnesení Nejvyššího vojenského soudu v Praze ze dne 27. 11. 1948, sp. zn. P-254/48

Postup před vydáním napadeného rozhodnutí

- 1 Rozsudkem bývalého Krajského vojenského soudu v Brně ze dne 27. 10. 1948 sp. zn. Ktr 413/48 byl obviněný Š. F. uznán vinným, že dne 24. června 1948 a 25. června 1948 opětovně u vojenského útvaru v Uherském Hradišti úmyslně neprovedl služební rozkaz velitele setniny, aby přijal vojenskou výstroj a podrobil se vojenskému výcviku. Tím spáchal zločin porušení subordinace podle § 145, § 146 písm. c, § 149 zákona č. 19/1855 ř. z., vojenského trestního zákona o zločinech a přečinech (dále jen „vojenský trestní zákon“). Za tento zločin byl podle § 149 vojenského trestního zákona za použití § 92 a § 125 vojenského trestního zákona odsouzen do žaláře v trvání osmnácti měsíců, zostřené jednou měsíčně postem a tvrdým

ložem a samovazbou v každém čtvrtém měsíci trestu. Podle § 127 vojenského trestního zákona mu byla do trestu započítána vyšetřovací vazba od 9. 7. 1948 do 27. 10. 1948.

Napadené rozhodnutí

- 2 Napadeným usnesením Nejvyššího vojenského soudu v Praze ze dne 27. 11. 1948, sp. zn. P-254/48 byla zmateční stížnost obviněného Š. F. zamítnuta jako nedůvodná. Jeho odvolání do výroku o nepovolení podmíněného odsouzení, jakož i odvolání vojenského prokurátora do výroku o výši trestu, byla zamítnuta jako nedůvodná.

Postup po vydání napadeného rozhodnutí

- 3 Obviněný Š. F. nepodal v zákonné lhůtě podle § 6 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, návrh na přezkoumání zákonnosti předmětného odsouzení podle oddílu třetího uvedeného zákona, přestože jeho oprávnění v uvedeném směru vyplývalo z § 4 písm. f) téhož zákona. Předmětná věc se tak nestala předmětem rehabilitačního řízení.

K posouzení přípustnosti stížnosti pro porušení zákona

- 4 Stížnost pro porušení zákona je podána proti rozsudku Nejvyššího vojenského soudu, který v dané věci rozhodoval o zmateční stížnosti pro zachování zákona.
- 5 Pokud jde o přípustnost stížnosti pro porušení zákona proti takovému rozhodnutí s ohledem na § 266 odst. 1 věta druhá trestního řádu, mám za to, že je namístě *per analogiam* uplatnit výjimku z uvedeného zákazu zakotvenou v § 30 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, byť konkrétní rehabilitační řízení ve věci konáno nebylo. Podle tohoto ustanovení totiž „i v jiných věcech, než jsou uvedeny v tomto zákoně, je generální prokurátor povinen podat stížnost pro porušení zákona, jestliže přezkoumáním zjistí, že k porušení zákona došlo z důvodů uvedených v § 1. Tomuto postupu nebrání skutečnost, že Nejvyšší soud věc rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona.“ Zmateční stížnost pro zachování zákona dle vojenského trestního řádu, o níž příslušelo rozhodovat Nejvyššímu vojenskému soudu, lze přitom považovat za analogii stížnosti pro porušení zákona ve smyslu citovaného ustanovení zákona o soudní rehabilitaci. Předchozí rozhodnutí Nejvyššího vojenského soudu proto ve smyslu zákona o soudní rehabilitaci nelze považovat za překážku zakládající nepřípustnost stížnosti pro porušení zákona podle současné procesní úpravy.

Právní posouzení

Relevantní právní úprava

- 6 Podle § 145 vojenského trestního zákona se zločinu porušení subordínace dopustí ten, kdo v čase, kdy nachází se ve skutečné službě, nebo i mimo tento čas odepře rozkazu představeného ke službě se vztahujícímu povinnou poslušnost, nebo též jen úctu vůči představenému povinnou kdykoli a kdekoli úmyslně opomíjí.

- 7 Podle § 146 vojenského trestního zákona odepření poslušnosti nebo povinné úcty může se díti:
 - a. násilným zprotivením se vůči představenému nebo násilným útokem na jeho osobu;
 - b. neuctivým neb urážlivým chováním;
 - c. nesplněním rozkazu nebo nařízení představeného.
- 8 Podle § 149 vojenského trestního zákona odepře-li se provedení služebního rozkazu nebo ke službě se vztahujícího nařízení představeného, nikoliv sice násilně, avšak neurvalým neb urážlivým způsobem, nebo neprovede-li se úmyslně důležitý služební rozkaz, potrestán bud' viník žalářem od tří až do pěti let, v čas války však od pěti až do desíti let a podle okolností, zvláště týkal-li se rozkaz nějakého služebního úkonu proti nepříteli, nebo vzešla-li z neprovedení velká škoda pro službu, smrtí zastřelením.
- 9 Podle § 92 vojenského trestního zákona poněvadž však dlouhotrvající tresty žaláře vojenské službě jsou na újmu, budiž zákonitá doba trestu pokud možno tím poměrně zkrácena, že se uzná na zostření v 36 b), c), e) a f) uvedená, pokud jich podle osobní vlastnosti a tělesné povahy trestancovy lze užíti. Totéž má nastati, když by nevinná rodina zločincova dobou trestu žaláře v zákoně stanovenou na své výživě nebo výdělku podstatnou újmu utrpěla.
- 10 Podle § 1 vojenského trestního zákona je ke zločinu potřebí zpravidla zlého úmyslu. Zlý úmysl přičítá se však k vině nejen tehda, když zlo se zločinem spojené pachatel před činem neb opominutím, anebo při činu neb opominutí přímo na mysli měl a pro ně se rozhodl, nýbrž i když z nějakého jiného zlého úmyslu něco bylo vykonáno neb opominuto, z čehož zlo, které tím povstalo, obyčejně vzniká neb alespoň snadno vzniknouti může.
- 11 Podle § 2 téhož zákona z pravidla, že ke zločinu potřebí jest zlého úmyslu, nastává však výjimka u vojenských zločinů a považuje se porušení některé povinnosti vojenské služby nebo stavu vojenského každým způsobem za zločin, jakmile toto porušení v přítomném zákoně jako vojenský zločin je označeno.
- 12 Podle § 15 odst. 1 ústavního zákona 150/1948 Sb., ze dne 9. 5. 1948, se svoboda svědomí zaručuje. Podle § 15 odst. 2 téhož ústavního zákona světový názor, víra nebo přesvědčení nemůže být nikomu na újmu, nemůže však být důvodem k tomu, aby někdo odpíral plnit občanskou povinnost uloženou mu zákonem. Podle § 34 odst. 2 citovaného ústavního zákona je každý občan povinen účastnit se branné výchovy, konat vojenskou službu a uposlechnout výzvy k obraně státu.
- 13 Podle § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, je účelem tohoto zákona zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská politická práva a svobody zaručené ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případů osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě

porušovaly. Podle odstavce 2 citovaného ustanovení zákona je rovněž účelem tohoto zákona rehabilitovat činy, které směřovaly k uplatnění práv a svobod občanů zaručených ústavou a vyhlášených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v navazujících mezinárodních paktech o občanských a politických právech, byly československými trestními zákony prohlášeny za trestné v rozporu s mezinárodním právem a mezinárodnímu právu odporovalo také jejich trestní stíhání a trestání.

- 14 Podle § 138 odst. 3 zákona 131/1912 ř. z., o vojenském trestním řádu byl-li přečin (přestupek), jehož kázeňské vyřízení podle § 2 nebo § 455 bylo odůvodněno, potrestán kázeňsky, je soudní stíhání pro týž trestný čin vyloučeno.
- 15 Podle článku 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod vyhlášené usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., jakož i článku 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod nikdo nemůže být trestně stíhán za čin, pro který již byl pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby. Tato zásada nevylučuje uplatnění mimořádných opravných prostředků v souladu se zákonem.

Posouzení předmětné věci

- 16 Z obhajoby obviněného Š. F. vyplývá, že svoje jednání plně doznával a hájil se tím, že „jako křesťan a služebník Boha Jehovy, následník Ježíše Krista, nemůže vojenskou službu konat, protože takto, zejména pak služba se zbraní je svým účelem a zaměřením v rozporu se zákonem božím, jehož jedině jest poslušen”. Na tom obviněný setrval i v rámci využití svého oprávnění k podání odvolání. Jednal tak v souladu se svým náboženským přesvědčením jako člen náboženské společnosti Svědků Jehovových a odpíral tedy provést důležitý služební rozkaz svých tehdejších představených za situace, kdy by se podřízení takovému rozkazu dostalo do rozporu s principy jeho náboženského přesvědčení.
- 17 Pokud byl obviněný Š. F. i přes takto uplatněnou obhajobu pravomocně uznán vinným zločinem porušení subordinace podle § 145, § 146 písm. c, § 149 vojenského trestního zákona za jednání spáchané ve dnech 24. a 25. 6. 1948, pak se tak stalo až po datu 25. 2. 1948 a tedy v době celospolečenských poměrů, které již nebylo možno obecně spojit s demokratickým způsobem přístupu státu k regulaci podmínek výkonu oprávnění a povinností osob, které mu státoprávně podléhaly.
- 18 Zde je namístě připomenout závěry nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 26. 3. 2003 sp. zn. Pl. ÚS 42/02 a navazujícího rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 5. 2003 sp. zn. 15 Tz 67/2003 v jiné obdobné trestní věci, z nichž vyplývá, že pokud obviněný odmítl konat vojenskou službu z důvodu svého náboženského přesvědčení a toto jeho jednání bylo reálně projeveným osobním rozhodnutím diktovaným svědomím, na kterém se maximy plynoucí z víry či náboženského přesvědčení toliko podílely, pak svým jednáním pouze uplatňoval i tehdejší Ústavou 9. května č. 150/1948 Sb. zaručené právo na svobodu svědomí a náboženského přesvědčení. Ačkoli totiž uvedená ústava deklarovala v § 15 odst. 1 svobodu svědomí, zároveň ji nepřipustně omezila v odstavci 2 téhož ustanovení i ve svém § 34 odst. 2. Zároveň v době, kdy se obviněný měl dopustit protiprávního jednání, tehdejší právní řád

neumožňoval alternativu k výkonu základní vojenské služby pro případy, kdyby její výkon vedl k popření náboženského přesvědčení jednotlivce.

- 19 Z nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 42/02 v této souvislosti vyplývá, že „výklad i sebestarších trestně právních norem, je-li díky využitelnému procesnímu prostředku prováděný soudem dnes s důsledky pro posouzení trestního postihu osoby, tedy s důsledky zasahujícími do osobní sféry takové osoby, nemůže být proveden bez ohledu na dnes platné konstitutivní hodnoty a principy demokratického právního státu tak, jak jsou vyjádřeny v ústavním pořádku České republiky.“
- 20 Vzhledem k výše uvedenému nelze považovat žalované jednání obviněného spočívající v opětovném odmítnutí splnění služebního rozkazu velitele setniny, aby přijal vojenskou výstroj a podrobil se vojenskému výcviku, za trestný čin pro absenci protiprávnosti.
- 21 Z obsahu rozsudku bývalého Krajského vojenského soudu v Brně ze dne 27. 1. 1948 sp. zn. Ktr 39/48 - II. nadto rovněž vyplývá, že obviněný Š. F. byl uznán již dříve vinným pro jednání, že „dne 1. 10. 1947 v Uherském Hradišti neuposlechl rozkazu velitele roty škpt. K. a účetního setniny šrtm. S., aby převzal vojenskou výstroj a odepřel podrobiti se vojenskému výcviku, tedy odepřel provéstí důležitý služební rozkaz představených.“ Tím spáchal zločin porušení subordinace podle § 145, § 146 písm. c, § 149 vojenského trestního zákona. Za tento zločin byl podle § 149 vojenského trestního zákona za použití § 92 a § 125 vojenského trestního zákona odsouzen do žaláře v trvání devíti měsíců, zostřenému jednou týdně poslem a tvrdým ložem ve dnech postních a samovazbou v prvním, třetím, sedmém a posledním měsíci trestu. Podle § 127 vojenského trestního zákona mu byla do trestu započítána vyšetřovací vazba od 7. 10. 1947 do 27. 1. 1948. O jeho zmateční stížnosti bylo rozhodnuto usnesením Nejvyššího vojenského soudu v Praze ze dne 9. 6. 1948, sp. zn. P-69/48 tak, že se zamítá jako nepřipustná. Jeho odvolání do výroku o nepovolení podmíněného odsouzení, jakož i odvolání vojenského prokurátora do výroku o výši trestu byla zamítnuta jako nedůvodná.
- 22 Uvedené odsouzení obviněného Š. F. ve věci Krajského vojenského soudu v Brně pod sp. zn. Ktr 39/48 — II. pro shodnou trestnou činnost tedy předcházelo jeho odsouzení týměž vojenským soudem v předkládané trestní věci vedené pod sp. zn. Ktr 413/48. Proto je v této souvislosti namístě poukázat na konstantní judikaturu Ústavního soudu v otázce totožnosti skutku v obdobných věcech (srov. nálezy sp. zn. IV. ÚS. 81/1995 a sp. zn. IV. ÚS. 82/1997), podle níž je na další odsouzení obviněného pro shodnou trestnou činnost, tj. setrvání na jeho již projevené vůli neuposlechnout služebního rozkazu velitele vojenského útvaru, třeba nahlížet jako na odsouzení pro totožný skutek a tím i na odsouzení v rozporu se zásadou *ne bis in idem*. Ve smyslu uvedených nálezů Ústavního soudu totiž jde o stejné jednání a stejný následek, a tedy i o stejný skutek, přičemž tuto totožnost nemůže narušit ani změna v jednotlivých okolnostech, které skutek individualizují. V souladu se soudobou zásadou neopakovatelnosti trestního postihu pro stejný trestný čin, kterou stanoví čl. 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod, jakož i čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, je tedy na místě dovodit porušení *pravidla ne bis in idem*. Tentýž závěr lze na základě argumentu *a minori ad maius* dovodit i z § 138 odst. 3 zákona č. 131/1912 ř. z., o vojenském trestním řádu, podle něž byl-li přečin (přestupek), jehož

kázeňské vyřízení podle § 2 § 455 bylo odůvodněno, potrestán kázeňsky, je soudní stíhání pro tůž trestný řin vylouřeno.

Návrh

23 Navrhují proto, aby Nejvyšší soud:

- 1) podle § 268 odst. 2 trestního řádu vyslovil, že rozsudkem Nejvyššího vojenského soudu v Praze ze dne 27. 11. 1948, sp. zn. P-254/48 byl v neprospěch obviněného Š. F. porušen zákon v ustanoveních § 145, § 146 písm. c, § 149 zákona ř. 19/1855 ř. z., vojenského trestního zákona o zlořinech a přetřinech, ve znění pozdějších předpisů, jakož i v ustanovení § 138 odst. 3 zákona ř. 131/1912 ř. z., o vojenském trestním řádu;
- 2) podle § 269 odst. 2 trestního řádu napadený rozsudek zrušil, a dále aby zrušil i jemu předcházející rozsudek Krajského vojenského soudu v Brně ze dne 27. 10. 1948, sp. zn. Ktr 413/48 — I, jakož i další rozhodnutí na ně obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu;
- 3) a dále postupoval podle § 271 odst. trestního řádu a sám ve věci rozhodl tak, že se obviněný Š. F. podle § 226 písm. b) trestního řádu zprošťuje podané obžaloby pro skutek spočívající v tom, že dne 24. řervna 1948 a 25. řervna 1948 opětovně u vojenského útvaru v Uherském Hradišti úmyslně neprovedl služební rozkaz velitele setniny, aby přijal vojenskou výstroj a podrobil se vojenskému výcviku, římž měl spáchat zlořin porušení subordince a podle § 145, § 146 písm. c) a § 149 vojenského trestního zákona, neboť v řalobním návrhu oznařený skutek není trestným řinem.